सार्वजनिक व्यवस्थापन र शासन प्रक्रियामा निर्णय गर्ने सीप

Decision Making in Public Management

निर्णय गर्नुपर्ने कारण

- धेरै विकल्पहरुमा उत्तम विकल्पको छनोट गर्नुपर्ने
- नयाँ कार्य शुरु गर्नुपर्ने
- समय र स्रोत जोगाउनु पर्ने
- भविश्यका लागि अवसरहरु बढाउनु पर्ने

निर्णय क्षमता बारे बजार चर्चा

- हाम्रा मेयर साप हक्की छन् । केही प्रस्ताव लिएर गइयो भने हुन्छ कि हुदैन तुरुन्तै जवाफ दिन्छन् ।
- हाम्रो कार्यालयमा नयाँ हाकिम आएका छन् । मान्छे त असल रैछन् तर कुनै विषयमा निर्णय गर्नुपर्दा डराएर थुरुरु काँप्छन् ।
- मन्त्रीज्यूले दुर्गम बस्तीमा तुरुन्त विध्युतीकरणको काम अघि बढाउने भनेर तोक लगाउनु भयो तर सहसचिवज्यूले सम्भाब्यता र बजेट उपलब्धता अध्ययन नगरी यसै भन्न सकिन्न भन्नुभो ।

निर्णयको आधारमा भिन्नता

- भारतका केन्द्रीय रेलमन्त्री लालु यादव समक्ष विज्ञहरुले यस् सुझाव दिए – “भारतीय रेल्वे प्राधिकरण ठूलो घाटामा चलिरहेको छ, यसको वित्तिय अवस्था सुधार्नका लागि यात्रुको भाडादर बढाउनु गर्छ” । तर त्यसको उल्टो मन्त्रीले रेलको भाडा दर घटाउने निर्णय लियो । विज्ञको सल्लाह विपरित निर्णय गर्दा पनि रेल्वेको आम्दानी बढ्न गयो ।
- भारतीय जुत्ता कम्पनी “बाटा” ले अफ्रिकामा जुत्ता उध्योग स्थापनाको लागि सम्भाब्यता अध्ययन गर्न पठायो । विज्ञटोलीले त्यहाँ मानिसहरु खाली खुट्टा हिंड्ने भएकोले जुत्ता ब्यापार चल्दैन भन्ने सझाव दियो । तर कम्पनी मालिकले “जुत्ता लगाउने खुट्टा त छन्, त्यसैले जुत्ता लगाउन सिकाउने र जुत्ता बेच्ने” भन्दै उध्योग खोल्ने निर्णय गरे ।

निर्णय प्रक्रियामा सहयोगी केही महत्वपूर्ण सिद्धान्तहरु

- मानिस थप-सुवधिा प्राप्ति प्रति आकर्षित हुने सिद्धान्त (People respond to incentives)
- आर्थिक लाभको सिद्धान्त (Economic benefit principles)
- सामाजिक मूल्य सिद्धान्त (Social Value Principles)
- सेवा केन्द्र अवस्थिति सिद्धान्त Facility location theories
- खेलको भविष्यबाणी सम्बन्धी सिद्धान्त (Game Theory)

समान स्रोतमा प्रति एकाइ उपभोग बढाउँदा के हुन्छ ?

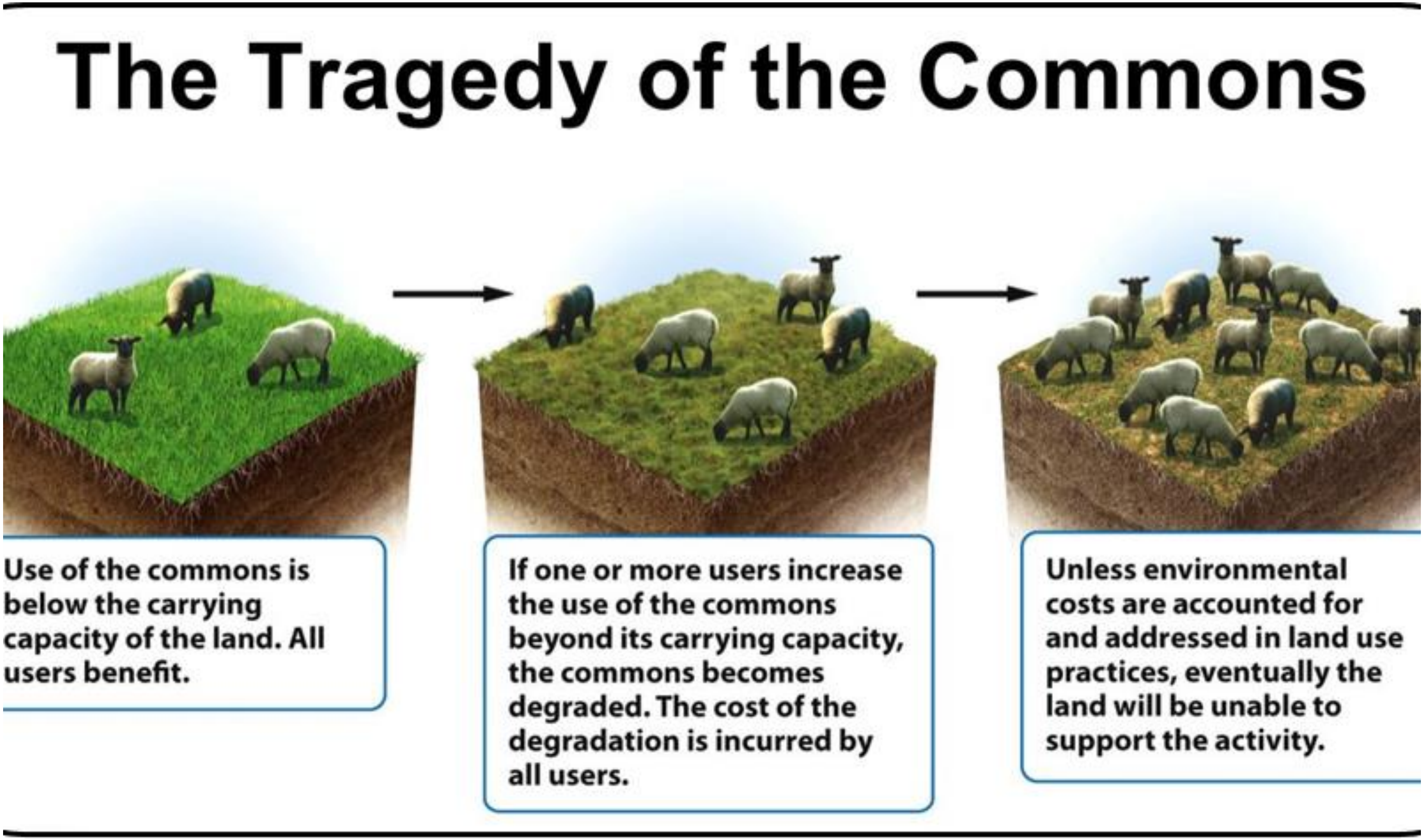

थप-सुविधा प्राप्ति प्रति आकर्षित हुने सिद्धान्त

People Respond to Incentives

आर्थिक लाभको सिद्धान्त
Economic Benefit Principles

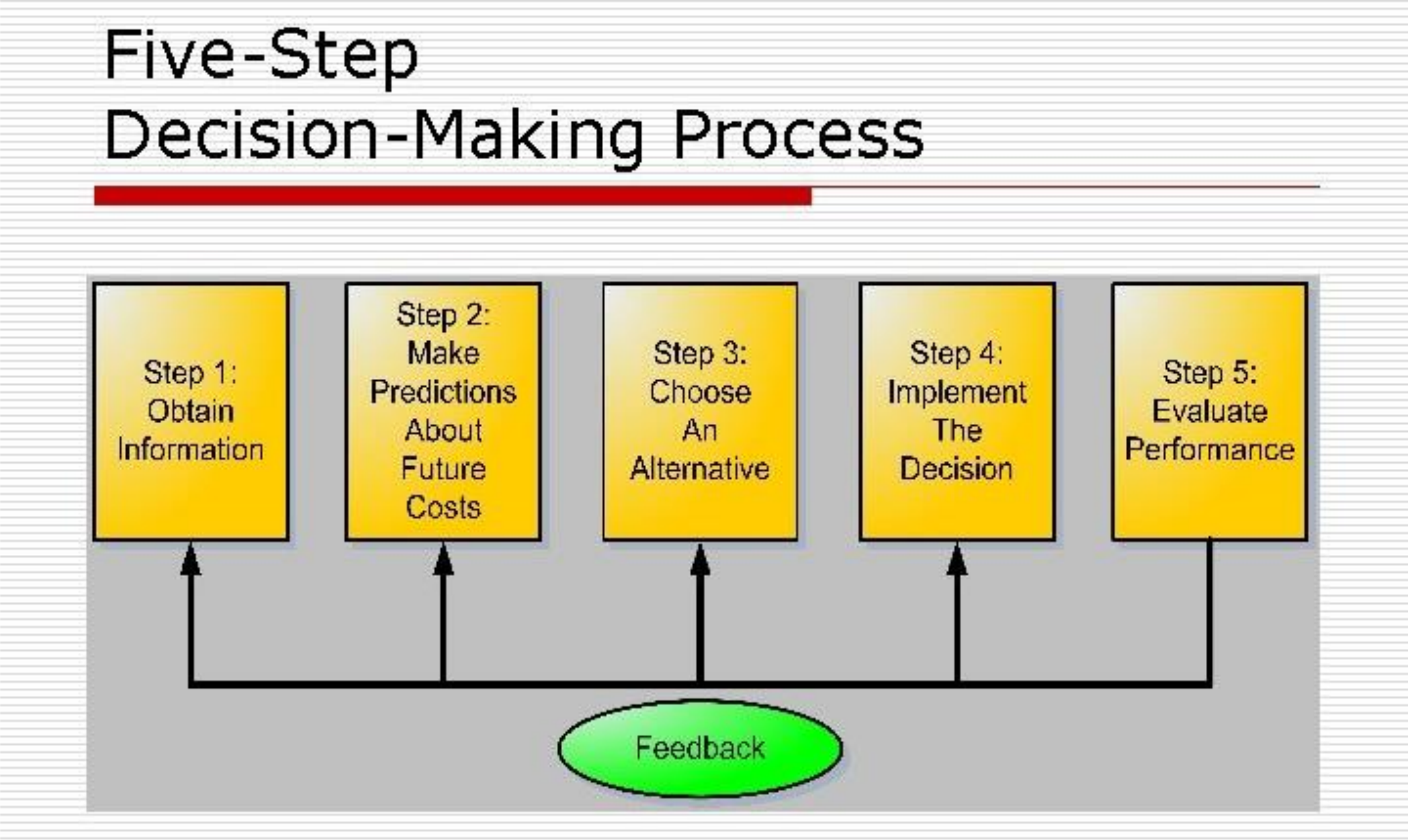

सामाजिक मूल्य सिद्धान्त
Social Value Principles

- Perception of Surrounding Communities
- Culture and Rituals
- Family Pressures

सेवा केन्द्र अवस्थिति सिद्धान्त
Facility Location Theories

- Minimizing travel time and cost,
- maximizing the demand
- Maximizing the equity

खेलको भविष्यबाणी सम्बन्धी सिद्धान्त Game Theory

- विगतको अनुभवका आधारमा भविश्यवाणी
- अधिकतम क्षतिलाइ न्यून गर्ने
- न्यूनतम उपलब्धीलाइ बढाउने

उपयूक्त निर्णय गर्ने तरिका (Ways to make better Decisions)

- आफैंलाइ पर्याप्त समय दिनुहोस् (Give yourself enough time)
- निर्दिष्ट विषय सम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्य तथ्यांक प्राप्त गर्नुहोस् (Get all the facts related to decision)
- सम्भाब्य परिणाम बारे सोच्नुहोस् (Think of the consequences)
- सकेसम्म सरोकारवालाको सुझाव लिनुहोस (Seek other opinions)
- विकल्प प्रति खुल्ला रहनुहोस् (Be flexible)

उपयूक्त निर्णयकर्ताको गुणहरु

- कुशल नेतृत्व : निर्णयमा सहभागी सवैको विश्वास प्राप्त गर्नुपर्ने ।
- पर्याप्त सञ्चार सीप : निर्णय प्रकृया र अन्तिम निर्णयका सम्बन्धमा आफ्ना सहकर्मीलाइ बताउन र कन्भिन्स गर्न सक्ने ।
- तथ्यांक विश्लेषण क्षमता : जनताबाट प्राप्त सूचना र प्रमाणको विश्लेषण गरी भविश्यको परिणाम आंकलन गर्न सक्ने ।
- निर्णायक इच्छाशक्ति : आफ्नो छनोटमा आएका विकल्पहरु टुंगो लगाउन आँट गर्ने, भविश्यका जोखिममा रुमल्लिएर मात्र नबस्ने ।
- निशपक्षता : ब्यक्तिगत पूर्वाग्रह नराख्ने, छेउछाउका मानिसले दिएको सूचनामा मात्र भर नपर्ने ।
- जोखिम वहन क्षमता : हरेक निर्णयले ल्याउन सक्ने जोखिमको लेखाजोखा गर्ने, जोखिम रोक्ने उपायहरुको पूर्व तयारी गर्ने ।
- नैतिकता : जनता प्रति निर्भरता राख्ने, जनताको पक्षमा सोच्ने, आफ्नो ब्यक्तिगत लाभ नसोच्ने ।

कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा निर्णय लिनुपर्ने

- भवन वा पूर्वाधार निर्माण को कार्यक्रम बनाउँदा
  - स्कुल बनाउने कि हेल्थपोष्ट बनाउने
  - मन्दिर बनाउने कि चौतारा बनाउने
  - जेष्ठ नागरिक आश्रयस्थल बनाउने कि वालपोषण सुधार गृह बनाउने
  - पोखरी निर्माण गर्ने कि कुलो निर्माण गर्ने
- आर्थिक शसक्तिकरणका कार्यक्रम बनाउँदा
  - ब्यवसायीक कृषिमा : १. तरकारीको विउ वितरण/विकासे बाख्रा वितरण, २. धानको विउ वितरण/हाते ट्याक्टरमा अनुदान
  - स्वरोजगार प्रवर्द्धनमा : १. सिलाइबुनाई/ब्यूटीपार्लर, २. फर्निचर तालिम/मोबाइल मर्मत तालिम/

Thank you